

Dagthema: 'Tekenen van Saamhorigheid'

Overweging 18 maart – Henk Kemper

Lector: Liesbeth Broekhoff

*“... Je komt het, op zichzelf wat ouderwetse woord saamhorigheid, toch nog wel vaak tegen.
We drukken er meestal mee uit dat we bij elkaar horen en een gemeenschappelijk doel voor ogen hebben. Dat doen we meestal in het verband van gelijkgestemden. En dat gaat een beetje anders dan op bijvoorbeeld het voetbalveld ...”*

Eerste lezing uit Jeremia 31: 28-34

Tweede lezing uit Hebreëen 5: 1-5

Openingsgebed

Aan God, de Enige en Eeuwige,
die Zijn woord in ons heeft gelegd.
Aan de ene Mens,
de man van Nazareth,
onze tochtgenoot ten leven.
Aan de Geest die ons bijeen brengt,
ons bezielt en inspireert,
dragen wij dit uur op.
Dat we elkaar mogen ontmoeten,
bemoedigen en verrijken
op ons pad naar waarlijk leven.
Amen.

Lied: Liefde heeft geen longen

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Liefde heeft geen longen maar zij
ademhaalt en zingt
en wat zij heeft gezongen klimt over steile
hoogten. (2x)

Korte, lange, vlagen kussen,
zwermen zoenen noem je liefde
dat betonnen knoesten, twijgen, groen blad,
rooie wangen krijgen.
Maar ook harde noten kraken, stenen slijpen tot zij zingen,
stenen kloven tot zij stromen.

Maar ook cederhoven planten,
rozenperken in woestijnen noem je liefde.
Maar ook blinde ogen wenken, doden drenken noem ik liefde,
en de zon, met al zijn felle zachte stralen,
vuursteen tussen diamanten.

Liefde heeft niet één paar handen, geen paar voeten,
maar zij treedt je tot je wijn bent,
maar zij kneedt je voor elkaar tot daag'lijks brood.
Liefde heeft geen hart, geen schoot,
maar je wordt uit haar geboren tot je dood. (2x)

Welkom en inleiding

Goedemorgen, mede namens Liesbeth, hartelijk welkom in deze viering van woord en delen. Fijn jullie allemaal weer te zien. Of je hier vaak komt, af en toe of voor de eerste keer: ik hoop dat we je een uur van bezinning en rust kunnen bieden. In dit Godshuis en bij deze gemeenschap ben je altijd welkom. Deel mee in onze vreugde en onze betrokkenheid, onze aandacht en onze zorg voor elkaar.

Op onze weg naar Pasen toe is de kapstok voor de vieringen het thema: “Een teken van onvoorwaardelijke liefde.” Onder die paraplu heb ik vandaag gekozen voor het thema “Tekenen van saamhorigheid.”

Je komt het, op zichzelf wat ouderwetse woord saamhorigheid, toch nog wel vaak tegen. We drukken er meestal mee uit dat we bij elkaar horen en een gemeenschappelijk doel voor ogen hebben. Dat doen we meestal in het verband van gelijkgestemden.

En dat gaat een beetje anders dan op bijvoorbeeld het voetbalveld. Als ik kijk naar belangrijke wedstrijden dan zie je niet zelden een stuk of 11 poppetjes die wel hetzelfde doel voor ogen hebben, namelijk de wedstrijd winnen, maar die stuk voor stuk hun eigen victoriemoment willen hebben. En dat staat de samenwerking, zeg maar de echte saamhorigheid danig in de weg. Dan zijn solo-acties gedoemd te mislukken, omdat de ander niet wordt mee-ingeschakeld.

Enfin, je hoort al, ik maak deel uit van de circa 15 miljoen trainers die het Oranje elftal rijk is. Vandaag gaat het over saamhorigheid in de samenwerkende zin. Wat verbindt ons en waar halen we de inspiratie vandaan. Wat brengt het ons.

Geen Kerstcantate

We zijn op weg naar Pasen dat we vaak associëren met licht, de paaskaars, Jezus' opstanding, licht van de wereld. Alle muziek heeft vandaag een relatie met het thema: wij mensen, in relatie met en tot elkaar en tot onze Schepper.

We zingen -overigens voor het eerst- een lied met de titel “Geen Kerstcantate.” Die titel leidt een beetje af. Het lijkt als of het lied bij kerstmis hoort. Maar het zegt in mijn beleving iets over het Licht dat staat voor de woorden van Jezus van Nazareth. Zijn opdracht er te zijn voor anderen. Dat behoren we elke dag waar te maken. Want het Licht heeft het niet alleen in de kerstnacht koud, het moet elke dag van het jaar aangeblazen worden. Niet door engelenstemmen, maar gewoon door ons. Warmte die we maken voor elkaar en die we aan elkaar doorgeven.

Laten we aan het begin van de viering stil worden en onze gedachten even op een rijtje zetten. Ons verbinden met onze schepper die onze uitgesproken en ook onze niet uitgesproken gedachten kent.

Lied: Geen Kerstcantate*Hans Andreus / R. Hahn / bew. P. Valk*

Niet alleen in het holst van de nacht van het jaar,
ie'dre dag van het jaar heeft het licht het koud,
ied're dag van het jaar heeft het licht het koud,
heeft het licht het koud. (2x)

Het vraagt om geen engelenstemmen,
het hongert naar een beetje gerechtigheid
aan deze kant van de tijd.
En dromen doet het ook niet van eeuwig hemelse zomers
in en om het vaderhuis.
Het hunkert, het hunkert naar aardse dagen ooit
zonder marteling en moord,
marteling en moord,

het licht dat van puur licht
kind is en woord (herhaal)

Lezing: Jeremia 31: 28-34

Ik heb niet gearzeld om mijn volk te straffen. Ik heb hen weggehaald uit hun land, ik heb alles afgebroken. Ik heb hen vernietigd, ik heb hen kapotgemaakt. Ik heb rampen op hen afgestuurd. Maar nu zal ik ook niet aarzelen om hen te redden. Ik zal hen terug laten gaan naar hun land, en alles weer opbouwen. In die tijd zal niemand meer zeggen: 'De ouders hebben zure druiven gegeten, en de kinderen kregen daar slechte tanden van.' Want nooit meer zal iemand gestraft worden voor de slechtheid van zijn ouders. Nee, als iemand gestraft wordt, is het vanwege zijn eigen slechtheid.'

De Heer zegt: 'Er komt een tijd dat ik een nieuwe afspraak maak met de inwoners van Israël en Juda. Dat zal een andere afspraak zijn dan die ik gemaakt heb met hun voorouders, toen ik hen uit Egypte leidde. Zij waren mijn dienaren, zij moesten zich aan die afspraak houden. Maar dat deden ze niet.

Dit zal mijn nieuwe afspraak met de Israëlieten zijn: Ik zal ervoor zorgen dat ze mijn regels kennen. Ik zal ze in hun hart schrijven, zodat ze die nooit vergeten. Dan zal ik hun God zijn, en zij zullen mijn volk zijn. Ze hoeven dan niet meer tegen elkaar te zeggen: 'Zorg dat je God, de Heer, kent!' Want in die tijd zal iedereen mij kennen, van klein tot groot! Dan vergeef ik hun fouten, en vergeet ik hun zonden.'

Lied: Boek, jij bent geleefd*Huub Oosterhuis / Antoine Oomen*

Boek, jij bent geleefd,
zeg ons hoe te leven.
In mijn letters staat geschreven
dat alleen de geest doet leven.
Licht en adem is de geest.
Daarom ben ik neergeschreven:
dat je zonder angst zult leven
wat je leest.

Boek, jij bent geleefd,
zeg ons hoe te leven.
Wou je leven met zovelen,

hier op aarde, moet je delen:
licht en adem, geld en goed.
Wie maar leeft om meer te krijgen
die zal sterven aan zijn eigen overvloed.

Boek, jij bent geleefd,
zeg ons hoe te leven.
Mozes heeft de weg gewezen,
hoor de woorden der profeten:
licht en adem zal er zijn.
Als je mens wordt zoals Jezus.
Liefde als een mens aanwezig,
wijn van liefde, brood des levens, zoals hij.

Boek, jij bent geleefd,
zeg ons hoe te leven.-
Niemand weet hoe jij moet leven,
nergens staat het opgeschreven,
liefde tegen liefdespijn,
vriendschap tegen duizend vrezen,
zoet dat bitter kan genezen,
mens voor mensen, recht en vrede,
licht en adem, heel veel leven,
mag je zijn.

Vrouw, waar is je broer?
mens, waar is je zusje?
't Meeste van een mensenleven
wordt het minste opgeschreven:
hoe zij trouw zijn aan elkaar.
Lijden, sterven, liefde leren,
zouden wij dat ook proberen,
werd het waar.

Lezing: Hebreëën 5: 1-5

Wie uit het volk tot hogepriester wordt gekozen, wordt aangesteld om tussen God en de mensen te bemiddelen, om gaven en offers te brengen voor de zonden. Doordat hij zelf aan zwakheden ten prooi kan vallen, is hij bij machte begrip op te brengen voor hen die uit onwetendheid dwalen, en daarom moet hij niet alleen offers opdragen voor de zonden van het volk maar ook voor zijn eigen zonden. Niemand kan zich die waardigheid toe-eigenen, men wordt daartoe door God geroepen, zoals ook met Aäron gebeurde. Christus heeft zich de eer hogepriester te worden evenmin zelf verleend, dat deed degene die tegen hem zei: 'Jij bent mijn zoon, ik heb je vandaag verwekt.'

Overweging

Het woord saamhorigheid betekent volgens het synoniemenboek: eendrachtigheid, eensgezindheid, solidariteit, verbondenheid. Bij de voorbereiding van deze viering spraken we in eerste instantie over dat woord. Wat roept het op in het, zeg maar, dagelijkse gebruik. We kwamen tot een opsomming van termen als luisteren, zorgen, jezelf inspannen om iets te doen. Hetzelfde belangrijk vinden als een ander en er iets voor over hebben. Ook vinden we dat saamhorigheid het horen en luisteren overstijgt. De kern ervan is de verbinding. Dat houdt overigens niet in dat je altijd maar 'ja en amen' moet zeggen, want ruimte bieden aan elkaar maakt ook deel uit van saamhorigheid en verbinding. Kortom: saamhorigheid beleven we in de dagelijkse omgang als een verbinding tussen mensen die hetzelfde nastreven met ruimte voor erkende ongelijkheid. Het woord saamhorigheid wil ik vandaag ook graag leggen op de lezingen. Jeremia doet een boekje open over God. Sprekend namens God zegt hij dat God nooit geaarzeld heeft om zijn volk te straffen, te vernietigen. Maar God zal ook niet aarzelen om zijn volk te redden. Er lijkt een kantelpunt te zitten in hoe God met zijn volk wil omgaan. Jeremia zegt dat God zegt: "Er komt een tijd dat ik een nieuwe afspraak maak met de inwoners van Israël en Juda. Dat zal een andere afspraak zijn dan die ik gemaakt heb met hun voorouders. ZIJ waren mijn dienaren, ZIJ moesten zich aan die afspraak houden. Maar dat deden ze niet."

Zure druiven

De gangbare opvatting was ooit dat God een straffende God was die generaties lang ellende in de familie bracht. Er staat: "De ouders hebben zure druiven gegeten en de kinderen krijgen daar slechte tanden van." Met andere woorden: je ouders deden slechte dingen en jij zult, als kind, de gevolgen moeten dragen. Een beeld dat mensen op God legden als de boosdoener die straffen uitdeelde als gevolg van des mensen slechte daden. Kennelijk is God het met die mensenuitleg, die gevolgtrekking niet eens, als we Jeremia volgen. God zegt: "Als iemand gestraft wordt is het vanwege zijn eigen slechtheid. Er komt een nieuwe afspraak."

Afspraak of regel?

Toen ik dat las viel mij opeens dat woord 'afspraak' op dat God gebruikt, volgens Jeremia. Een tijd geleden was ik met een leerkracht in gesprek over naleving van regels en afspraken. Zijn klacht was dat leerlingen zich zo slecht houden aan de gemaakte afspraken. Op mijn vraag naar afspraken die gemaakt zouden zijn gaf hij mij een rijtje voorbeelden zoals: als ik praat dan moeten de leerlingen stil zijn. Lijkt mij vrij handig en ook nuttig als je les wilt geven. Een andere afspraak was dat leerlingen hun spullen bij zich moeten hebben om de les te kunnen volgen. Hij gaf nog andere voorbeelden van gedrag dat leerlingen toonden en waar hij zich aan stoorde. Dat bracht het gesprek op het verschil tussen afspraken en regels. Is het een afspraak dat leerlingen hun mond houden als de leraar praat? Of is het een regel. Is er aan de leerlingen gevraagd of zij het eens zijn met de afspraak op dát moment stil te zijn. Zo niet, dan is het een regel. Geen onzinnige regel, maar geen afspraak met wederzijdse inbreng en instemming. "Zouden jullie nu allemaal stil willen zijn," wordt uitgesproken als een vriendelijk verzoek, maar is meestal een opdracht en daarmee een beroep op een regel. Een regel is niet onderhandelbaar; een afspraak wel. Als je er op let, dan gebruiken we in de dagelijkse praktijk vaak het woord afspraak terwijl we niet aan inspraak doen. "We spreken af dat jij zo laat bij mij bent." Het antwoord wachten we niet af. Hoor je het jezelf zeggen? Ook in de lezing van Jeremia wordt het woord 'afspraak' gebruikt in de zin van men móest zich aan de afspraak – ik zeg regel- houden. Het lijkt of God hier tot het inzicht komt dat een afspraak iets anders is dan een regel, hoe goed bedoeld ook. Maar we weten al dat

saamhorigheid raakt aan wederzijdsheid: een erkenning van twee kanten. Er komt een nieuwe afspraak en dit wordt in mijn beleving niet gevangen in een soort van wettekst. Er staat: “: Ik zal er voor zorgen dat ze mijn regels (hé, regels!) kennen. Ik zal ze in hun hart schrijven, zodat ze die nooit vergeten.”

Saamhorigheid

Gods regels zijn geschreven in onze harten. Niet in onze hoofden, maar in ons hart, dat meestal staat voor liefde, mededogen, passie en ja: saamhorigheid.

De basis van onze omgang met elkaar is, als we de woorden van God volgen, in ons hart geschreven. De rationele uitvoering vindt plaats in ons hoofd.

Heel mooi. Helaas gaat het de nodige keren mis en ontstaan ruzies en misverstanden. Niets menselijks is ons vreemd. In de brief aan de Hebreëën lezen we dat er bemiddelaars nodig zijn om de brug te slaan tussen God en de mensen. Ze behoren uit het volk te komen, zelfs door hen te worden gekozen. In de tijd van Paulus ging dat nog zo. Tegenwoordig is de Kerk geïnstitutionaliseerd en is een dergelijke inbreng vanuit de gemeenschap niet gangbaar. Hoge priesters -of gewone priesters- of eenvoudige voorgangers zouden een rol hebben in de bemiddeling tussen God en de mensen, zo lezen we. Als ik denk aan het woord saamhorigheid dan denk ik in dit verband niet alleen aan de saamhorigheid tussen mensen, maar ook aan de saamhorigheid van mensen, elk individueel, met God, mits je die wil kennen. Is dan de rol van de priester een bemiddelaar zijn tussen jou en God? Of kun je dat heel goed zelf. De rol van de priester, nee eigenlijk van ons allemaal is, om saamhorigheid te borgen en te bevorderen. We weten dat dat deel uitmaakt van de in ons hart geschreven regels. Regels, ja. Maar door ze te erkennen worden het afspraken. God zit in ons, zegt hij zelf. “Ik schrijf het in hun hart. Dán ben ik hun God en zij mijn volk.” Dat gaat dus over een afspraak. Elkaar erkennen en elkaars afspraken nakomen en er naar leven. Priesters kunnen ons inspireren naar de woorden te luisteren en er ook naar te leven.

Wat voor volk levert dat dan op.

Volgens mij is dat een volk van mensen die betrokken zijn op elkaar, liefdevol en zorgzaam. Een volk dat zich laat leiden door Gods woord. Noem het die innerlijke stem, dat diepe bewustzijn van de verschillen tussen goed en kwaad. Welzijn voor een ander óf diepe ellende. Wat is jouw rol en wat doe je er aan. Het is geweten, gevoel voor richting en reflectie.

Zelf verantwoordelijkheid nemen

Bij de voorbereiding ontdekten we dat onze gemeenschap in de grond van de zaak een gelijkenis vertoont met de gemeenschap die in de brief aan de Hebreëën wordt aangeschreven. De kraak van dit gebouw in 1974 en het zelf verantwoordelijkheid nemen voor gemeenschapszin, rustte op het gevoel van saamhorigheid. Het zelfde doel voor ogen en zelf de verbinding leggen tussen mensen en God. Uiting geven aan de opdracht die er voor ons ligt: zorgen voor een goede samenleving, niemand laten barsten, er zijn voor wie jou nodig heeft.

Dat is een onderlinge verbinding tussen mensen, met een directe lijn naar onze schepper: zijn regel is in ons hart geschreven. Door ons aanvaard en daarmee een heilige afspraak geworden.

Er is in onze wereld heel veel te doen, maar we mogen vertrouwen op het ingeschapen kompas dat Gods wet heet. We mogen daarmee vertrouwen op ons eigen vermogen om mee te werken aan de verbinding tussen mensen en tussen God en mensen. Visioen van vrede voor alle mensen; we kunnen er allemaal aan bijdragen.

Moge het zo zijn.

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

Ik geloof dat ik nooit alleen loop
op de weg die mij voert naar later.
Ik besef dat al mijn lotgenoten Godgenoten zijn.
Ik beloof daarom niet alleen van mijzelf uit te gaan,
maar ook proberen zal door andere ogen
Gods horizon te zien, daar waar de hemel
de aarde raakt en alles één wordt.
Ik erken dat dood en onrecht, strijd en onmacht,
verdriet en pijn ook mijn verantwoordelijkheid zijn.
Ik geloof dat God het lijden niet wil,
maar vrijheid wenst, geluk en vrede.
Ik geloof dat Hij daarom de volledige Mens heeft gezonden
die groter is en sterker is dan wij.
Die ons liefhad en leed,
die stierf en opstond uit de dood, om te bewijzen
dat God met ons altijd zal doorgaan.
Omdat Zij het werk dat ooit begonnen is niet loslaat. Amen.

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Lied: Tot Zegen

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Deze bijeenkomst zij ons tot zegen.
Dit komen tezamen van mensen, gezichten en zielen
van hier en overal, aarde en hemel,
deze seconde der uren, der eeuwen,
zij ons tot zegen.

Moge de donkere nacht onze dagen behoeden,
deze nieuwe dag ons zuiveren, sterken,
dat onze boeien geslaakt,
onze honger gestild,
dat niet de dood op ons valt.
Moge het licht van de morgen
over ons opgaan, nieuw alle dagen.

Moge de kracht in ons varen
van Jezus uw dienstknecht uw kind.
Dat ons voor ogen staat hij door u geroepen,
bestemd en beziel om in ons midden,
eens en voorgoed,
te zijn uw woord uw voorbeeldmens,
aldoende liefde, recht –
brood uit de hemel, water uit de rots,
wijnstok wereldwijd vertakt –

Dat waar wij gaan zijn geest ons overschaduwet,
liefde sterker dan de dood.

Die mens gedenken wij
als een van ons, als een met u.
Moge het delen van dit brood en deze beker
ons sterken in de hoop
dat hij leven zal in ons, uit kracht van u.
Dat een nieuwe wereld komen zal
waar brood en liefde is genoeg voor allen.
Kom bevrijden wees genadig,
ere zij u in den hoge,
diep in ons midden,
vrede op aarde,
kome wat komt.

Nodiging, breken en delen van brood en wijn

Lied: Hoor je mij

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Hoor je mij,
voor mij geen ander dan jij,
bij jou alleen ben ik veilig.

Godheid had mij in haar macht,
offers eiste zij, bloed, ik heb ze gebracht.
Haar grote namen waaiden voorbij, de jouwe niet,
die is hier op mijn lippen

Hoor je mij,
voor mij geen ander dan jij
bij jou alleen ben ik veilig.

Enige die ik nog ken,
alles ben je mij, erfdeel en beker.
Lieflijke oorden vielen mij toe,
mijn hart klimt in mij,
mijn geest wordt wijd,
jij verkoopt mij niet,
voor geen prijs, voor geen ander

Hoor je mij,
voor mij geen ander dan jij,
bij jou alleen ben ik veilig.

Gedachten bij het thema
Er ligt een stukje paradijs
in elke glimlach, in elk goed woord,
in elke genegenheid aan een ander gegeven.

Er ligt een stukje paradijs
in elk hart dat een haven is,

in elk huis dat een huis wordt
met brood en wijn,
met menselijke warmte.

Er ligt een stukje paradijs
in elke oase waar de liefde bloeit
en waar mensen voor mensen
weer 'mens' zijn geworden.

God heeft zijn liefde in jouw handen gelegd,
als een sleutel voor de poorten
van elk stukje paradijs.

Onze Vader

Onze Vader, die in de hemel zijt,
uw naam worde geheiligd;
uw koninkrijk kome;
uw wil geschiede op aarde, zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij onze schuldenaars vergeven.
En leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid
in eeuwigheid.
Amen.

Activiteiten en informatie

Lied: Schriftlied

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Die chaos schiep tot mensenland,
die mensen riep tot zinsverband.
Hij schreef ons tot bescherming,
zijn handvest van ontferming.
Hij schreef ons vrij, met eigen hand.

Schrift die mensen-oorsprong schrijft.
Woord dat trouw blijft.

Dat boek waarin getekend staan:
gezichten, zielen, naam voor naam,
hun overslaande liefde,
hun overgaande liefde,
hun weeën die niet overgaan.

Schrift die mensendagen schrijft.
Licht dat aanblijft.

Zijn onvergankelijk testament:
dat Hij ons in de dood nog kent.
De dagen van ons leven,
ten dode opgeschreven,
ten eeuwig leven omgewend.

Schrift die mensentoeekomst schrijft.
Naam die trouw blijft.

Slotwoorden

We zijn aan het einde van de viering gekomen. We hadden het over onze verbinding met onze schepper en met de ons omringende wereld. Soms moet je wel in actie komen, zoals uit het volgende verhaaltje blijkt:

Een vriendelijke en beleefde man had zijn leven in dienst gesteld van het welzijn van zijn gezin. Maar hij was er nooit in geslaagd veel geld te verdienen. Ongelukkigerwijs werd hij ontslagen. Hij was bang dat zijn gezin snel aan de grond zou zitten als ze dat kleine beetje geld dat hij verdiende moesten missen.

Vanuit de grond van zijn hart bad hij tot zijn god en deed een verzoek dat hij nog nooit had gedaan. 'Alstublieft Heer, laat mij de Staatsloterij winnen. Het is niet voor mijzelf. U weet dat ik nooit iets voor mijzelf zou vragen, maar ik maak me zorgen over mijn gezin.'

Maar de trekking kwam en ging voorbij. Niets gewonnen. De woensdag daarop herhaalde hij zijn verzoek. Maar opnieuw niets. Weken en maanden gingen voorbij. Hij bleef maar bidden. Maar er gebeurde niets.

Uiteindelijk werd hij bang en bedroefd. 'God, waarom hebt u me niet geholpen? Ik heb nog nooit eerder ergens om gevraagd en u weet dat het alleen maar voor het welzijn van anderen was, niet voor mezelf.'

Het bleef een poosje stil. Toen antwoordde een machtige stem uit de hemel: 'Je moet natuurlijk wel eerst een lot kopen!'

Laten we gaan, maar niet voordat we vragen om Gods onmisbare zegen die we vandaag zingen.

Zegenbede Lied: Gij Levende

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Gij Levende, Eerste en Laatste,
Vader, Moeder, God onspreekbaar
boven onze woorden uit.

Zegen uw mensen die hier nu zijn
en alle mensen, waar ook ter wereld.
Doe lichten over ons Uw aangezicht
en geef ons vrede.

